

Entrevistem en Mark Planellas-Witzsch, autor del llibre el llibre "Dalí silenciàt"

«És molt visible que de Dalí se n'ha tergiversat l'essència de forma espúria i interessada.»

En Mark Planellas-Witzsch és historiador de l'art i escriptor. Llicenciat en Ciències de la Informació i en Filosofia i Lletres. És MBA per la Universitat Politècnica de Catalunya i ha publicat diverses obres pictòriques pròpies.

Durant l'any del centenari de Dalí, va publicar el llibre "Dalí silenciàt", en el que volia demostrar que el genial pintor, a través de la seva obra i de la seva vida, fou un català de soca-rel.

Com arribeu a un personatge com Dalí i com va sorgir aquest projecte?

D'una banda, el projecte va sorgir arran d'una trajectòria professional que ja aleshores tendia cap a l'àmbit acadèmic universitari, especialitzat en les avantguardes catalanes del segle XX i, de l'altra, d'un desideràtum: la necessitat de reivindicar el sentiment d'estimació de l'artista cap a la seva terra, sovint negada de soca-rel per la imatge negativa que certes actituds i manifestacions de l'artista vers el règim de Franco havia generat. Havent-hi esguard que l'actitud generalitzada de Dalí, la qual desqualificava l'artista per les seves filiacions i connivències polítiques durant el període franquista, negava el seu sentiment i pregó per Catalunya, vaig considerar que havia de contribuir a restituir Dalí com a persona que s'estimava el país.

Per què creieu que aquest llibre ens descobreix una vertadera vida secreta del geni?

Dalí és una figura de gran complexitat. En primer lloc, se la pot interpretar sincrònica i diacrònicament, és a dir, que evoluciona substancialment en el temps i que en cada etapa presenta múltiples cares o lectures. Cada nova etapa és gairebé sempre rupturista amb l'anterior i, dins de cada una, hi ha diverses capes d'interpretació de l'obra. Crec que aquest llibre es mou tant al llarg d'aquest eix horitzontal, com del vertical i, per tant, explora moltes facetes de l'artista, àdhuc aquelles que han estat bandejades pel gruix d'un cert establishment.

Fins a quin punt el llibre dissipa el mite del desamor de Dalí vers Catalunya?

Precisament és la motivació central de l'obra, la de desvetllar des del primer moment la vinculació profunda que Dalí sent cap al seu país: cap al territori -la seva geografia i geologia, i cap al país -l'Empordà i Catalunya-. A voltes, aquest vincle és de contemplació estètica; a voltes, de filiació política, com va ser durant l'adolescència; i a voltes, d'un amor profund i arrelat, sovint expressat de forma eufemística sota el vel surrealista.

En quin sentit Dalí va estar marcat, com molts altres catalans, per les vicissituds del seu temps?

Evidentment, havent nascut el 1904, Dalí serà testimoni d'etapes duríssimes en la història. D'una banda, la dictadura de Primo de Rivera, la qual fins i tot va prohibir cançons -com és el cas de la Santa Espina-. En segon lloc, la Guerra Civil Espanyola -i les atrocitats comeses pel general feixista Franco i pel general Mola, qui promulgà oficialment la "violència extrema" contra l'adversari-. I, en tercer lloc, la repressió del règim franquista, amb milers de represàlies, detinguts i enviats a camps de concentració o assassinats il·legals, tal com revela l'historiador Paul Preston. I va quedar molt colpejat per la mort del seu amic Federico García Lorca a mans del "terror blanc". Cal entendre que, havent testimoniado de prop la barbàrie feixista, amb la mort del seu amic i essent ell mateix una representant d'un art "degenerat" als ulls del feixisme, sentís molta por en els primers anys del cop d'estat.

Segons el vostre estudi, en què contribueix Dalí al pensament català?

La seva contribució és en bona part com a divulgador d'aquest pensament: Des de Ramon Llull fins a Francesc Pujols. Amb cadascuna de les manifestacions, l'artista va voler mostrar els

valors nostrats, com el diàleg per la via de la raó (Llull), l'aspiració a una fraternitat universal (els socialistes utòpics i capetians catalans, com Narcís Monturiol), fins a la filosofia de Pujols sobre la universalitat d'aquest pensament. Tots ells i molts d'altres els reflecteix en la seva obra plàstica i literària.

Des de voler ser l'ambaixador dels catalans al món, com va ser l'evolució de la personalitat de Dalí?

Considero que Dalí va fer una evolució in crescendo en el sentit de voler esdevenir un ambaixador de Catalunya i directament proporcional a la repressió franquista. És a mesura que es converteix en un personatge de ressò universal, i en el marc de la repressió franquista contra el país, que Dalí projectarà Catalunya d'una forma velada i incisiva alhora. Bé sigui, disfressat de surrealisme; sigui de forma críptica i àdhuc difusa; sigui a partir de referències filosòfiques i històriques de figures com Ramon Llull o Francesc Pujols, Dalí no cessarà de llençar asseveracions i consignes sobre el país. Ho farà des del famós “de l'ultra local a l'universal”, fins al monument a Francesc Pujols, davant del Teatre-museu de Figueres, encapçalat per la frase “El pensament català rebrota sempre i sobreviu als seus il·lusos enterradors”. Fins i tot arribà a afirmar d'ell: “Pujols és l'arquetipus de català, avui encarnat per mi gràcies a Gala.”; per tant, fins a cert punt, se'n sentia hereu.

Creieu que ens han tergiversat deliberadament la figura de Dalí?

És molt visible que de Dalí se n'ha tergiversat l'essència de forma espúria i interessada. I s'ha fet, tan per defecte (per omissió i desídia) com per excés (sobredimensionant els exabruptes de caràcter surrealista que va professar en connivència amb el règim franquista). Us en posaré un exemple d'omissió. El 1924, Dalí fou detingut i feu una estada a la presó, per ser considerat el “separatista més perillós de la comarca”. Per què gairebé mai no en parla ningú? Just tres anys després d'escriure el meu llibre, als “Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos” se'n van fer ressò d'aquest episodi amb un detallat assaig. Potser el llibre ha servit per a esperonar alguna línia de recerca posterior i amb això ja me'n dono per satisfet.

Quin descobriment del personatge és el que més us va impactar mentre us documentàveu per fer el llibre?

De Dalí em sorprèn un doble eix. El primer eix és el de la seva visió i determinació vital. La visió de voler posicionar-se com a partícip destacat de les segones avantguardes del segle XX i la determinació per assolir aquesta fita. I gairebé sempre que una personalitat despunta en la història, ha hagut de realitzar algun sacrifici pel camí. Aquests són els sacrificis que a casa nostra molts no li volen perdonar. D'aquesta forma, arribem al segon eix: la visió i determinació de la seva obra per donar a conèixer els valors que caracteritzen a Catalunya. Tot havent esdevingut figura universal, podrà erigir-se en ambaixador d'allò que estimava, el seu país, i fer-se'n ressò a la seva obra plàstica i literària. Si no hagués reeixit en el primer eix, no hauria pogut desplegar el segon.

Que penseu que diria Dalí si fos ara aquí amb nosaltres i llegís el vostre llibre?

Crec que pensaria que se'n fa justícia. Emperò, com a bon surrealista que mai no va deixar de ser -i malgrat les seves proclames oficials en sentit contrari-, s'hauria manifestat tot disfressant el seu relat sota el mantell surrealista, donant-li aquell aire obert i interpretable que caracteritza les seves asseveracions.

Per acabar, Dalí era un boig o un bon actor?

Tot analitzant la seva obra, hom pot fàcilment entendre l'afirmació que bogeria i genialitat tenen punts en comú: el pensament transversal del nostre geni de l'Empordà, que va més enllà de la forma de pensar del comú de les persones, sovint pot ser percebut com a follia. Amb tot, si ens referim al seu posat excèntric que adesiara mostrà en públic, sobretot davant la premsa internacional, hem d'emfasitzar que Dalí fou sobretot un actor. De fet, aquelles personalitats nostrades que el coneixien en la intimitat, així ho confirmen. En aquest sentit, caldria aplaudir-lo, ja que va ser un dels grans pioners a amalgamar en un art total el contingut -l'obra- amb el continent -la seva pròpia vida.

Carme G. Camins – març 2026